

Cothromaíocht don Ghaelscolaíocht i mbunú scoileanna nua

Cad é an cúlra leis an éagthroime a tháinig chun cinn?

1. Is cuid ríthábhachtach agus bheo dár gcultúr í an Ghaeilge agus is í an phríomhtheanga oifigiúil den Stát. Baineann go leor daoine ar fud na tíre úsáid as ar bhonn laethúil, agus tá sé fós ina theanga phobail bheo i go leor ceantar Gaeltachta. Tá sé mar chuspóirí i bpolasaí an Rialtais úsáid agus eolas na Gaeilge a mhéadú, agus a chinntiú go bhfuil an oiread saoránach agus is féidir dátheangach i nGaeilge agus i mBéarla.
2. Tá bunú Scoileanna Lán-Ghaeilge lárnach do shaoránaigh dhátheangacha a bhaint amach. Is é an t-éileamh ó thuismitheoirí ar na scoileanna seo ná 23% (ESRI, 2015). Aontaíonn an pobal gur cheart go mbeadh an ceart ag gach páiste ar ghaelscolaíocht más mian leo. Chinn suirbhé Kantar Millward Brown (KMB) in 2015 gur aontaigh 72% leis seo agus gur fhás sé seo go 78% in 2018.
3. Ní ionann scoileanna lán-Ghaeilge agus 4.7% de bhunscoileanna agus 3.8% de na meánscoileanna (taobh amuigh den Ghaeltacht). Ní mór an bhearna a líonadh chun freastal ar éileamh na dtuismitheoirí agus cloí le Polasaí an Stáit (An Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030 agus Ráiteas an Rialtais i leith na Gaeilge 2006).

Cad a tharla sa Phróiseas Pátrúnachta le gairid do 12 scoil nua?

- Léirigh torthaí próisis le déanaí (Feabhra, 2019) do 12 bhunscoil nua na lochtanna sa chóras reatha. Níl ach 2 as an 12 le bheith ina scoileanna lán-Ghaeilge agus ciallaíonn sé seo go bhfágfar tuismitheoirí i mórán ceantar gan aon rochtain ar oideachas trí mheán na Gaeilge, m.sh. tá 15 scoil a fheidhmíonn trí mheán an Bhéarla gan aon Ghaelscolaíocht anois i gceantar scoile Domhnach Míde-Binn Éadair.

Cén fáth go bhfuil gá le comhionannas i soláthar na gaeilscolaíochta?

- Tá an próiseas do 4 mheánscoil nua le hoscailt i 2020 le tosú i mí Lúnasa (agus tá próiseas pátrúnachta bunscoile eile le reáchtáil san Fhómhar). Níl aon fhoráil sa phróiseas a léiríonn an Polasaí Stáit maidir le hoideachas trí mheán na Gaeilge a sholáthar do dhaltáí scoile a dteastaíonn a dtuismitheoirí / caomhnóirí uathu.
- D'aithin agus d'fheidhmigh an Rialtas dá réir maidir le rochtain ar oideachas ilchreidmheach a chinntiú. Níor ceadaíodh an gníomh céanna do thuismitheoirí a lorgaíonn oideachas trí mheán na Gaeilge, cé gur Polasaí Stáit é.
- Is rogha mionlaigh é an t-oideachas trí mheán na Gaeilge. Tá tuismitheoirí a roghnaíonn an ghaelscolaíocht faoi mhíbhuntáiste éagórach ar chinntí pátrúnachta atá bunaithe ar uimhreacha (.i. vótaí a caitheadh) sa chóras reatha.
- D'oscail 20 scoil lán-Ghaeilge ó 2003 - 2008 faoin seanchóras. Níor ceadaíodh ach 7 gcinn 2011-2016 faoin gcóras reatha.
- Sa fhreagra ón ROS don Choimisinéir Teanga ar an 12 Aibreán 2018, dheimhnigh an ROS go ndéanfaidís athbhreithniú ar an bpróiseas ionas go ndéanfaí an t-éileamh ar an ghaelscolaíocht a chomhaireamh agus go rachfaí i gcomhairle leis an nGrúpa um Bunú Scoileanna Nua (NSEG) agus comhlachtaí pátrúnachta ar an gceist seo. D'iarr an NSEG ar an ROS an cheist a fhiosrú tuilleadh. Ní mór don chur chuige nua aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna a ardaíodh agus tacú le cur chun cinn na Gaelscolaíochta.

Cad é a iarraidimid ort tacaíocht a thabhairt sa chomórtas do na bunscoileanna agus iar-bhunscoileanna nua i 2020?

- Go mbeidh na bunscoileanna nua go léir a osclóidh in 2020 ina scoileanna lán-Ghaeilge (go mbeadh siad go léir ilchreidmheach freisin) chun cabhrú le soláthar trí mheán na Gaeilge a mhéadú ón 4.7% reatha de bhunscoileanna go 23% de scoileanna chun freastal ar éileamh tuismitheoirí (foinse ESRI, 2015)
- Go ndéanfaí anailís chothrom chun a fháil amach an féidir leis na meánscoileanna nua a osclaíonn in 2020 a bheith ina scoileanna lán-Ghaeilge¹ (go mbeadh siad go léir ilchreidmheach freisin) chun cabhrú le soláthar trí mheán na Gaeilge a mhéadú ón 3.8% reatha de mheánscoileanna go 23% na scoileanna a fhreastalaíonn ar éileamh tuismitheoirí (foinse an ITRI, 2015).
- I gcás go roinnfear aon scoil nua in aon cheantar ina dhá scoil go mbeidh ar a laghad ceann de na scoileanna nua ina ngaelscoil nó ar ghaelcholáiste (m.sh. d'fhéadfaí meánscoil 800 mac léinn a roinnt ina dhá mheánscoil le 300 agus 500 d'fhéadfaí mic léinn nó bunscoil 24 rang a roinnt ina bhunscoil ocht rang amháin agus bunscoil 16 rang amháin). Ós rud é nach mbeadh an fhoráil seo sa bhreis ar a bhfuil ag teastáil, bheadh aon chostas breise íosta, agus roinnfí roinnt seirbhísí agus áiseanna, m.sh. hallaí spóirt, faichí imeartha, srl.

Cad é a iarraidimid ort tacaíocht a thabhairt don todhchaí?

¹ Ba cheart go n-áireofaí san anailís ar ghaelcholáiste nua nach bhfuil ach íosmhéid de sholáthar bunscoile trí mheán na Gaeilge sa cheantar gníomhaíochtaí amhail feachtais mhúscaillte feasachta i scoileanna Béarla agus soláthar breise spásanna i mbunscoileanna lán-Ghaeilge chun inmharthanacht gaelcholáiste nua

- Ba chóir do na Próiseas Phátrúnachta Scoile nua an éagothroime i soláthar scoileanna lán-Ghaeilge a bhfuil beartas dearfach idirdhealaithe acu do scoileanna lán-Ghaeilge a shlánú, m.sh. mura bhfuil aon Ghaelscoil i gceantar ansin ba chóir go mbeadh aon scoil nua ina gaelscoil nó ar ghaelcholáiste go dtí go ndéantar an chothromaíocht a réiteach.
- Ba chóir don Roinn Oideachais agus Scileanna polasaí do sholáthar na Gaelscolaíochta ó réamhscoil go tríú leibhéal a chur le chéile mar chuid de pholasaí don Ghaeilge sa chóras oideachais.

Cothromaíocht don Ghaelscolaíocht i mbunú scoileanna nua